

Este domnul dr. Adrian Andrei Rusu o piedică în calea bunului mers al arheologiei medievale din România?

Ar fi posibil un răspuns pozitiv, conform reacției oficiale din partea Institutului din Sibiu (desigur, mă refer la recentul schimb oficial de replici; dar Universitatea de acolo?). Ca secretar științific al Institutului de Arheologie și Istoria Artei din Cluj (de asemenea, și acesta este al Academiei Române), cu documente la dispoziție, aș putea dovedi că pe durata ultimelor două decenii dl. Adrian A. Rusu și-a îndeplinit cu prisosință planul de cercetare (în sine, expresia cred că ar fi plăcut pe vremuri; la fel contextul referitor la „două decenii”, adică patru cincinale). Poate greșesc, dar nu a existat niciodată vreo acuzație de plagiat la adresa acestui domn, cu adevărat doctor și CS I (Adrian A. Rusu). De recunoscut, este urâcios, ironic, capricios, cinic uneori, zeflemitor, întotdeauna nemulțumit, veșnic comentator și comentat, și de mai multă vreme chiar chelios. Sunt destule motive pentru a refixa imaginea unui tip dur, ajuns exemplu pentru o atitudine care nu convine, formulată de ceilalți, adică „așa nu trebuie să fii”. Presupun că Adrian A. Rusu nu se așteaptă să-l compar cu profesorul Radu Popa, care imediat după revoluție, primul de altfel, s-a gândit că s-a terminat ceva, urmând arheologia adevărată. Ce a fost, vedem, cu bune și rele; există și bune (spre deosebire de ce crede Adrian A. Rusu). Foștii colegi, arheologi și istorici, ai amintitului respectat profesor Radu Popa ar putea să spună ceva, mai ales că la începutul anilor 90' ai secolului trecut cele scrise au fost puține.

Aș sugera arheologilor medievști, care au cunoștințele lui Adrian A. Rusu, să ne indice scăpările, inevitabile în situația oricui, mai mari sau mici, așa cum în ultimă instanță mediul de specialitate, din afară mai ales, ar putea să le taxeze (în cauză ar fi Ardealul). Altfel, ar fi de neînțeles de ce acest doctor, arheolog și istoric bântuit, nu-și află liniștea. Adică în domeniul

arheologiei medievale din Transilvania problemele de orice fel ar lipsi, contribuțiile (publicate sau nu) ale doctoranzilor rezolvând cam tot ceea ce se putea? Nu cred, așa cum nu lipsesc frământările în raport cu vremea anterioară (Adrian A. Rusu se ferește să-i spună medievală timpurie, mă gândesc la sec. VII-X, știu că nu-l interesează). De la acei tineri oameni ai proiectelor mai așteptăm doar rezultatele determinărilor ADN, pentru a ne lămuri că cei din prima fază de la Cluj-Mănăștur au fost români (cu sarcina fortificării locului, eventual scutiți), următorii, ca cei din cimitirul de la Jucu, fiind unguri și că unul dintre primii domni munteni a avut nevastă ungueroaică (asta o știam deja). Ar fi interesant să aflăm pe această cale și națiunea la care s-ar alătura răposații din cimitirul Alba Iulia-Izvorul Împăratului. În cele din urmă, și români și unguri au ajuns să locuiască în Cluj-Mănăștur sau aiurea (nu vreau să judec greșit, eu locuiesc în Mănăștur, așa i se spune chiar astăzi). Informații importante ar putea intervine și din direcția Vaticanului, atâta vreme cât tinerii noștri cercetători rămân pe poziții, bine gândite de altfel.

Întreaga discuție trimite obligatoriu la relativa neputință a mediului nostru de specialitate (arheologia românească de astăzi; medievistii nu au probleme, vremea lor abia a sosit) de a reconstrui o firească ambianță critică. Înainte de toate, datorită cursului urmat de reprezentanți, mai vârstnici, între ei și tineri, mai tineri deopotrivă, pe durata a mai bine de două decenii. Presupun că intervine ineficiența școlii, apoi inconsistența normelor specifice, recunoscute sau nu (cazul deja zaharisit al plagiatelor), în ultimă instanță veșnica noastră inerție. Chiar și cariere spectaculoase, ale căror abateri de la curs ar fi de comparat cu efectul meteoritului Tunguska (evit exemplele).

Cred că în arheologie, indiferent de români sau alții, fie din școala germană sau anglo-saxonă, așa ca în viața de zi cu zi, lucrurile merg mai departe atunci când viitorului zid îi mai pui o cărămidă și liantul cuvenit. O întrebare firească, dar fără răspuns, mai ales în vremurile tulburi de astăzi, ar fi aceea formulată de cei care efectiv ridică și lipesc cărămizi, adică arheologia și altele [dar restul scrisului, de la arheologie în sus?], ce înseamnă? Oricum prea puțin pe măsura unui mecanism astăzi de neînțeles, mai bine explicat de

politicieni (siturile arheologice sunt mutate de arheologi exact pe traiectul proiectelor concepute de specialiștii lor în contracte). În ultimă instanță, mă întreb, atunci când scrii ceva pentru arheologie (și primești un salariu), o faci pentru a completa un CV care va aduce în final șanse în plus pentru un nou proiect câștigat (și bani)?

Judecând în acești termeni, reformulăm întrebarea: Adrian Rusu este un om rău, obsedat, greșește atunci când critică, dar critică și critică fără motive (?). Posibil să fi intuit chiar și plagiatul lui Ponta? Eventual, dl. prof. Dâncu, clujean de-al nostru (un fel de profet), dacă ar fi întrebat, ar construi un răspuns. Dar, cel mai potrivit răspuns la întrebare ar trebui să fie acela la o altă îndoială: arheologia noastră (ce bine că va fi regionalizată, dar puțința celei preventive, cu banii, va rămâne în capitală), de teren sau birou, de salvare, preventivă ori sistematică, merge perfect? Mediul care ne interesează, păcănit din păcate, poate fi el sănătos în afara unor întrebări puse, și soluții propuse, din interior?

Nu știi care sunt cutumele arheologilor medievști; prea diferite nu cred. În general, procedura de a copia chiar pasaje dintru-un catalog/repertoriu nu este în regulă. Aș spune, poate în primul rând, că înregistrarea descoperirilor de orice fel, asigură autorului posibilitatea de a-și defini și însuși tema, dezbateră acesteia în ultimă instanță. Un cunoscător ar aprecia atitudinea. Altfel, de ce să reproduci fragmente din descrierile altora? Mult mai economicoasă și eficientă, în situația când nu poți comenta, este o listă care poate să justifice o hartă sau mai multe.

Am prilejul să cunosc lucrări de licență, masterat sau de doctorat susținute în țările din vecinătate (perioada de care mă ocup). Probabil că acelea pe care le cunosc sunt acolo printre cele bune. Nu vreau să judec rezultatul unei eventuale comparații cu situația de la noi. Dar, spre exemplu, nici acum nu știu dacă nu cumva a fost susținută, la noi, în Oradea, o teză de doctorat în legătură cu viața și opera unui respectabil profesor, încă în vervă (ceilalți foști profesori de la Cluj au fost deja susținuți, și pe această cale). Mai demult, în legătură cu Sibiul, am remarcat cu toții efortul colegilor mai tineri

de acolo, atunci când printr-un volum omagial au atras atenția profesorului care abia împlinise 45 de ani (este prietenul meu și m-am bucurat). Nu au greșit, deoarece acum se află în preajma acestuia, până la o schimbare. Au înțeles la timpul potrivit că importante sunt armele, muniția, ranițele și proviziile, obligatoriu în spatele comandantului de pluton.

Revenind, s-ar putea ca Adrian A. Rusu să nu fi greșit atunci când și-a asumat întreaga discuție cu Sibiul (de reținut, Institutul Academiei de acolo nu are dreptul de a conduce doctorate). Oricum, Academia Română ar avea un cuvânt de spus în privința unei lucrări pe care a premiat-o. Cred că o Comisie de Etică, nu neapărat a Academiei Române, ar trebui să examineze situația. Fără părtinire.

Precizez: sunt opiniile mele, nu au nimic de-a face cu o eventuală poziție a Institutului de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca. Nu am citit cartea persoanei incriminate în schimbul de adrese, din schimbul de replici am înțeles problema catalogului, și mi-am spus părerea. Intenția a fost aceea de a oferi un răspuns întrebării formulate de la bun început („Este domnul Adrian Rusu o piedică...?”). Pot argumenta oricând: nu, dimpotrivă.

Altfel, în afara altor întrebări, nu mai formulez decât una: „Repertoriul arheologic al județului Sălaj”, nu cumva, măcar la nivelul fișelor de început, a însemnat ceva pentru vechiul plan de cercetare al Institutului din Cluj? Cei care au muncit pentru un vechi proiect (oameni cu totul respectabili), ar spune că măcar fișele pentru siturile preistorice de acolo au fost concepute, la vremea de atunci, de către unii dintre ei. În orice caz, dreptul de autor aparține Institutului de Arheologie și Istoria Artei din Cluj (exemplele fișelor concepute de cercetătorii Institutului din acea vreme, dacă este cazul, expun copiile). De ce autorul principal al importantei lucrări în discuție a trecut cu vederea această situație?

O posibilă justificare, citând din lucrarea în discuție, p. 7:

„De mulți ani, ca arheologi ai epocii vechi de pe teritoriul României, ambii cu rădăcini familiare în Șimleul Silvaniei (jud. Sălaj), am cercetat realități istorico-arheologice ale acestei părți a României. Astfel că - în sfârșit -

am abordat elaborarea acestui Repertoriu arheologic al județului Sălaj, care include istoria de la epocile cele mai vechi până la începutul Evului Mediu, într-un moment când s-a părut că acest județ a rămas în urmă în competiția „transilvană”. Lucrarea se înscrie într-o serie prestigioasă de repertorii arheologice județene, domeniu în care Sabin Adrian Luca pornește avantajat, fiind autorul volumelor pentru județele Sibiu (2003 - în colaborare), Hunedoara (2005, 2005b, 2008) și a teritoriului istoric al Banatului românesc (2005a, 2006) (Caraș-Severin - 2004, 2004a). Această experiență vastă, conectată cu cercetarea ce rezultă din volumele de repertorii pentru județele Cluj (1992), Alba (1995), Mureș (1995), Covasna (1998) sau Harghita (2000) a permis prezențelor autori să încerce o primă variantă de repertoriu arheologic pentru județul Sălaj. Lucrarea de față pornește de la adunarea bibliografiei de după 1950. **Mai apoi, parțial, se folosește și de vechiul manuscris al repertoriului arheologic pentru Transilvania întocmit în anii '50 la Institutul de Arheologie din Cluj-Napoca al Academiei Române, care a rămas nepublicat, dar care a fost folosit pentru unele, dacă nu chiar pentru toate mai sus amintitele repertorii (cu excepția celor realizate de S.A. Luca).** Modelele care au stat în față au fost foarte diferite, depinzând nu de un sistem, ci mai ales de concepția personală a autorilor. Noi am adoptat sistemul unui repertoriu arheologic simplu... Lucrarea cuprinde descoperirile de pe teritoriul actualului județ Sălaj, pentru care nu există un repertoriu arheologic, iar încercările de ordonare pe epoci istorice din diverse lucrări au fost fie schematice, fie incomplete....”.

Dacă arheologii Muzeului din Zalău acceptă „ordonarea pe epoci istorice din diverse lucrări... fie schematice, fie incomplete...”, asta ar însemna că habar nu au de ce se ocupă. Dar eu îi cunosc și îi respect.

Altfel, mă opresc la fraza finală (explozivă) a introducerii la repertoriul în discuție (desigur, înțelegem aici, textul nu aparține d-lui profesor Nicolae Gudea): „În procesul de elaborare am fost ajutați de Consiliul Județean Sălaj, prin persoana domnului fost vicepreședinte Mircea Ghiurco, și de colegii de la

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu” [cu siguranță unul dintre ei a fost dl. dr. Sabin A. Luca, așa am putea înțelege].

Să auzim numai de bine.

*Dr. Ioan Stanciu,
Cercetător științific principal II,
Institutul de Arheologie și Istoria Artei, al Academiei Române, Cluj-Napoca*